

Innhold

ESPEN JOHNSEN OG BENTE LARSEN

Forord	7
--------------	---

INGVILD K. MELBY, FRIDA RUSNAK OG VICTORIA HAALLMAN HAMRE

Innledning	11
------------------	----

Utstillingsrommet som epistemisk felt

ADINE LEXOW

Tekstile fremtidsdrømmer	17
--------------------------------	----

En dialog mellom Frida Hansen og fire samtidskunstnere

VICTORIA HAALLMAN HAMRE

Monstrøse TransPlantasjoner	39
-----------------------------------	----

Kuratering av feminin-vegetale forhold

INGVILD K. MELBY

Andre historier	59
-----------------------	----

Kuratoriske motposisjoner i Nasjonalmuseets samlingsutstilling

REGINE HANNESTAD FRØYSTADVÅG

Funnet *	79
----------------	----

Illustratør og billedkunstner Tonje Strøm

ELISABETH JØRGENSEN

Transparent	101
-------------------	-----

Om synlighet, usynlighet og betydningen av skeiv kuratering

FRIDA RUSNAK

Oslo kunst- og kunnskapsverksted på Kunsthall Oslo	119
--	-----

M. UNA ULRIKKE LUND HANSSEN

The Matrix of Power *	139
-----------------------------	-----

En undersøkelse av kryssende blikk i kamerabasert kunst

Om forfatterne	159
----------------------	-----

* Artikkelen er ikke fagfellelevurdert

Forord

DENNE BOKA UTMERKER SEG ved å inneholde en samling tekster og utstillingsideer utformet av yngre kunsthistorikere. De er alle nylig utdannet fra avdeling for kunsthistorie ved Institutt for filosofi, kunst- og idehistorie og klassiske språk (IFIKK) ved Universitetet i Oslo (UiO), og deres tekster er resultat av et samarbeid mellom norske kunstinstitusjoner og UiO.

For noen år siden ønsket vi ansatte på avdeling for kunsthistorie/IFIKK å skape et alternativ for våre masterstudenter, innenfor det eksisterende masterprogrammet Kunsthistorie og visuelle studier. Formålet med dette initiativet var å styrke relasjonen mellom kunsthistoriestudiet og aktuelle utstillingsinstitusjoner, særlig med tanke på å utforske forholdet mellom forskning og formidling, og å øke studiets arbeidslivsrelevans.

En unik satsning på det norske kunstfeltet

Ideen om en ny studieretning må sees i lys av den omfattende satsningen på norske kunstmuseer på 2000-tallet, hvor det har vært en helt unik offentlig vilje til å investere. Med denne satsningen har kunstfeltet i Norge opplevd en vekst med nye statlige og kommunale, men også private, museumsbygg. Her står det nye Nasjonal-museet for kunst, arkitektur og design, som åpnet i Oslo i 2022, i en særstilling, både i faglig omfang og ressurser. Men også det kommunale Munchmuseet i Oslo, som åpnet i 2020, samt institusjoner som Kistefos Museum, gjennom innvielsen av The Twist i 2019, og Kunstsilo i Kristiansand, som åpnet i 2024, løfter Norge frem som en profilert kulturnasjon.

Den offentlige satsningen har bredt om seg og hatt positive ringvirkninger. Blant annet har bidrag fra private stiftelser styrket innkjøp av kunst og depone-

ring av samlinger. Satsningen har muliggjort nye basisutstillinger og temporære utstillinger, som sammen med selve utstillingsarkitekturen har løftet feltet opp på et internasjonalt nivå.

Veksten synes imidlertid ikke å ha ført til en tilsvarende økning av ansatte med kunsthistorisk fagkompetanse, verken i antall kuratorer/konservatorer i museenes stab eller i museumsledelsen.¹ I lys av dette så vi et behov for å styrke den faglige og forskningsbaserte utstillingspraksisen. Dette kaller på økt samarbeid mellom kunstinstitusjoner og universiteter. Denne antologien er et produkt av et slikt samarbeid. Tekstene i denne boka springer ut av samarbeidet mellom UiO og norske kunstinstitusjoner, blant annet Nasjonalmuseet, samt kunstarenaer utenfor museale rammer, som Nitja senter for samtidskunst, Kunsthall Oslo og Pride Art.

Eableringen og profilen til KKM

I 2019 ble «Kuratering, kritikk og modernismens kulturarv» (KKM) opprettet som en ny studieretning innen vårt masterprogram – dette for å innlemme faget i den utviklingen som har funnet sted innen de kunsthistorisk relaterte fagfeltene *kuratering* og *bevaring av modernismens arkitektur* på 2000-tallet.²

KKM er et toårig heltidsstudium og bygger på en teoretisk og metodologisk fordypning i kunsthistoriefaget, samtidig som det gir innsikt i praktiske problemstillinger knyttet til kuratering, kunstkritikk og bevaring.

Selv om flere utdanningsinstitusjoner på 2000-tallet har opprettet studieprogram og emner rettet mot kuratering, utmerker KKM seg ved at forskningsbasert kunsthistorie står i sentrum for studentenes arbeid. Selv om det kuratoriske og det museale inngår som viktige perspektiver, står det kunsthistoriske innholdet i sentrum for studentenes masterprosjekt. I løpet av KKM-studiet skal masterstudentene som velger å arbeide med kuratering, utvikle et todelt prosjekt bestående av en utstillingside med tilhørende prosjektrapport og et vitenskapelig essay. Prosjektrapporten utarbeides under praksisopphold ved én kunstinstitusjon og veiledning fra institusjonens kuratorer supplerer veiledningen fra fagmiljøet på universitetet. I rapporten skal studentene redegjøre for utstillingens tema, forskningsgrunnlag og kuratoriske grep, samt begrunne utvalget og organiseringen av verkene. Det er i disse prosjektrapportene og vitenskapelige essayene at denne antologien har sitt utgangspunkt.

Bokas vitenskapelige og tematiske aktualitet

I sum har vi som faglærere, helt siden studieretningen ble opprettet, blitt meget imponert over det omfattende arbeidet mange KKM-studenter nedlegger i sine rapporter og essays. I de årene KKM har eksistert, har studentenes utstillingsrapporter i hovedsak fordelt seg på to ulike fagfelt. På den ene side, har en rekke gode og gjennomarbeidede utstillingsrapporter holdt seg innenfor en modernismediskurs, og der fremmet nye perspektiver på og ny kunnskap om kunstnere og tematikker som kan relateres til den norske, nordiske og globale modernismens billedkunst. Den andre grupperingen, som kan knyttes til denne antologien, har arbeidet innenfor samtidskunstfeltet og nåtidsperspektiver, med utstillingsideer, rapporter og essays som behandler aktuelle tematikker som økofeminisme, økologi, politisk aktivisme, postkolonialisme, kjønn og identitet i en inkluderende og kollektiv form for kuratering.

Flere av disse bidragene var av en slik kvalitet og aktualitet at vi i forskergruppen for internasjonal og nordisk modernisme (heretter modernismegruppen) tok initiativ til og ønsket å støtte en bokutgivelse. Utgivelsen er imidlertid ikke bare begrunnet i kvaliteten på studentenes arbeider. Boka må også ses i lys av det samme ønsket som lå til grunn for etableringen av KKM: å styrke forskningsbasert formidling og utstillingspraksis, og samtidig utvikle et tettere samarbeid mellom kunstinstitusjonene og akademien. Samtidig aktualiserer bidragene spørsmål som er svært relevante i museumssektoren: På hvilke premisser kan en utstillingside og tilhørende rapport vurderes som forsknings- eller kunnskapsbasert arbeid, og hvordan kan slike formater bidra til ny innsikt? Antologien er et forsøk på å løfte slike arbeider inn i en bredere faglig sammenheng, for slik å åpne for diskusjon om deres kunnskapsmessige og vitenskapelige status.

Bokas samfunnsmessige og kunstfaglige aktualitet

Norge skiller seg fra nabolandene Sverige og Danmark ved at vi ikke har noen offentlige eller private støtteordninger spesielt rettet mot publisering og formidling av kunsthistorisk relaterte tematikker. Sett i sammenheng med den omfattende satsningen på kunstmuseene, som går til drift, samt til innkjøp av kunstverk for å bygge opp museenes samlinger, blir dette en meget uheldig ubalanse. Det var en av grunnene til at vi i Modernismegruppen sendte en søknad til Sparebankstiftelsen DNB, som innvilget støtte til forskningsbasert formidling gjennom publisering. Den innvilgede søknaden med tittelen «Modernismer i norsk og nordisk kunst og arkitektur» er et paraplyprosjekt som består av en rekke delprosjekter. Paraplyprosjektet har som mål å aktivisere samlinger og deponier ved

norske kunstmuseer, samtidig som de enkelte delprosjektene selv definerer hvilke kunstverk og tematikker de behandler. Bokprosjektet *Kuratering av samtidskunst. Fra utstillingsidé til forskningspraksis* inngår som et av delprosjektene innen paraplyprosjektet «Modernismer», og har gjennom paraplyprosjektet mottatt støtte fra Sparebankstiftelsen DNB.

En av paraplyprosjektets mange målsettinger var også å inkludere og støtte unge, nyutdannede kunsthistorikere og ph.d.-stipendiater for å styrke den fremtidige rekrutteringen og formidlingen av norsk kunst og arkitektur, herunder å gi enkelte muligheten til å sampublisere i forskningsbaserte formidlingsprosjekter.

Vi vil med dette også rette en stor takk til kunstinstitusjonene som har tatt imot KKM-studenter i praksis og bidratt med faglig veiledning. Vi er til slutt meget takknemlige for at tre studenter fra det første KKM-kullet, Ingvild Melby, Frida Rusnak og Victoria Haallman Hamre, så verdien i prosjektet og uten vederlag tok på seg rollen som redaktører for denne boka, der de presenterer utvalgte essays skrevet av studenter fra de første kullene ved Kuratering, kritikk og modernismens kulturarv.

Noter

- 1 Ina Blom mfl., «Ledelsen ved Munchmuseet har ikke en eneste kunsthistoriker. Det reiser spørsmål», *Aftenposten*, 25.08.2023, <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/eJ4ve4/landets-stoerste-museer-mangler-ledere-med-kunsthistorisk-kompetanse>.
- 2 Med *kuratering* menes ideutviklingen og planleggingen av en forsknings- og formidlingsbasert (kunsthistorisk) utstilling. Med *modernismens kulturarv* siktes det til ulike aktuelle strategier for bevaring av moderne arkitektur. På et underordnet nivå er også *kunstkritikk* inkludert, ved at studentene har behov for øves i å forholde seg kritisk til enkeltverk og hele utstillinger.